
KOOSÕPETAMINE ÕPETAJAKOOLITUSE PERIOODIL

Soome eripedagoogika ja üldhariduse õpetajakandidaatide kogemused

Anželika Butkevitš, Aira Jakimenko, Natalia Jemets,

Mariana Kellner ja Tatiana Komleva

Rühm nr 2

- **Teema:** *Mariana Kellner*
- **Kõige olulisemad teoreetilised pidepunktid:** *Tatiana Komleva*
- **Uurimisküsimused:** *Anželika Butkevits*
- **Uurimismeetod:** *Aira Jakimenko*
- **Tulemused:** *Natalia Jemets*

Teema: Koosõpetamine õpetajakoolituse perioodil

- **Koosõpetamine** on esile tõstetud kui võimalus arendada kaasavaid praktikaid.
- Käesolev uuring keskendus sellele, kuidas **õpetajakandidaadid** kogesid **koosõpet juhendatud** õpetajakoolituse perioodidel.
- Koostöö on olnud erivajadustega hariduse oluline osa ning seda on rõhutatud ka kaasava hariduse võtmeelemendina (Ainscow and Sandill, 2010; Friend and Cook, 2014; Pantic and Florian, 2015, Sundqvist, 2021).

Koosõpetamine õpetajakoolituse perioodil

- **Koostöö** on oluline mõiste hariduspoliitika dokumentides, tagamaks **võrdsust ja kvaliteeti** hariduses (Soome Haridusamet, 2016).
- Koostöö eripedagoogika õpetajate ja üldhariduse õpetajate vahel, mille käigus toimub **koosõpe**, on esile tõstetud Soome õppekavas kui osalise erivajadustega õppe osutamise viis (Soome Haridusamet, 2016), ja seda on rõhutatud ka teadustöös **kaasava hariduse edendamisel** (Friend et al., 2010; Saloviita, 2018).
- **Koosõpet** on Soome koolides suurendatud, kuid see pole veel tugevalt juurdunud (Saloviita, 2018; Sirkko et al., 2018; Sundqvist et al., 2021).

Koosõpetamine õpetajakoolituse perioodil

- On oluline, et õpetajakandidaatidel oleks võimalus **praktiseerida** nii õppekavas kui ka teadustöös soovitatud meetodeid ja **proovida koostööd oma õpingute ajal** (Dingle et al., 2004; Malinen et al., 2012).
- Uuringud näitavad, et koostöö praktiseerimine **laiendab** õpetajakandidaatide **arusaama koostööst** ja annab neile tunde, et nad on koostööks tulevases tööelus paremini ette valmistatud (Hamilton-Jones & Vail, 2013).
- Koostöö tundub õpetajakandidaatide seas olevat mõnevõrra problemaatiline; on märgatud mitmeid väljakutseid, nagu teadmiste, ootuste ja rollide erinevused, vastanduvad eesmärgid, ajapuudus (Griffin et al., 2006) ning raskused suhetes kolleegidega (Hamilton-Jones & Vail, 2013).

Koosõpetamine õpetajakoolituse perioodil

- **Koosõpe**, nagu seda kirjeldab Friend jt (2010), on "eripedagoogika õpetaja ja üldhariduse õpetaja partnerlus üldhariduskontekstis ühisõpet andes mitmekesisele õpilasrühmale, sealhulgas erivajadustega õpilastele".
- Koosõpet tehes jagavad kaks või rohkem õpetajat pedagoogilist vastutust õpilasrühma eest, kaasates planeerimist, õpetamist ja hindamist (Friend jt, 2010).

Miks teema on oluline?

- Suurenenud huvi kaasava hariduse arendamise vastu.
- Uued nõudmised üldhariduse õpetajatele ja eripedagoogika õpetajatele.
- Koosõppe puudulik tundmine on üheks takistuseks koosõppe arendamisel.
- Põhjamaade osas puudub teadmiste kohaselt selles valdkonnas uurimus.

Uurimusküsimused

- üldhariduskooli õpetajate ja eripedagoogika õpetajate koosõppe mõju kaasava hariduse edendamisel;
- õpetajakandidaatide toetamine koosõppes;
- õpetajakandidaatide kogenud väljakutseid ja võimalusi, kes on proovinud koosõpet õpetajakoolituse perioodide jooksul;
- õpetajate ühisõppe kasutamine ja selle mõju eri tüüpi erivajadustega laste omandatava hariduse kvaliteedile;
- koosõppe mudelite valik ja nende elluviimise eelised ja väljakutsed;
- õpetajakandidaatide saadud kogemused.

Koosõppe mudelid uurimiseks

- **mudel "üks, õpetab, teine aitab"**, kus üks õpetaja võtab õpetamise põhivastutuse, samas kui teine õpetaja abistab individuaalsete juhiste andmisel.
- **meeskonnatöö mudel**, kus mõlemad koosõpetajad annavad juhiseid kõigile õpilastele interaktiivselt.
- **jaotusõppe mudel**, kus väikesed õpilasrühmad liiguvad kahe või enama õpetaja hallatava jaama vahel.
- **paralleelõpetuse mudelis** jaguneb klass ja õpetatakse erinevates gruppides.

Koosõppe kogemuste põhjal tuvastatud uurimisteemad

Tuvastati 5 teemat:

1. Vastastikune suhtlus;
2. Erinevate õppijate vajaduste rahuldamine;
3. Isiksus;
4. Väljakutsed;
5. Erinevad vaated sisuteadmistele.

Mida uuringud näitasid

- koosõpe pakub õpetajakandidaatidele **võimaluse mõelda sellele, kuidas toetada erinevate vajadustega õpilasi.**
- uued teadmised, oskused ja kogemused, mida omandatakse koosõppe kaudu ja vastutuse jagamisel erinevate vajadustega õpilaste eest, valmistavad õpetajakandidaate ette kaasava hariduse korraldamiseks tulevases töös.
- koosõpet praktiseerivad õpetajakandidaadid teatavad ka **positiivsest muutusest koostöö suhtes.**
- on õpetajakandidaatidel juhendatud õpetajakoolituse käigus võimalus arendada inimsuhete oskusi, mida nad vajavad tulevasel tööelul: õppida kuulama, märkama partneri vaadet, austama erinevaid vaatenurki, kompromissi leidma ja jõudma konsensussele
- isiksuse mõju on tähtis.

Meetodid

- Projektis osales 22 õpetaja kandidaati: 12 eripedagoogi, 6 klassiõpetajat, 4 aineõpetajat.
- Osalejad valiti välja õpetaja koolitusele registreerunute hulgast.
- 15-st praktikatunnist õpetati paari- või kolmekaupä 4 tunnis, mille kestvus oli 45-75 minutit.
- Kandidaate juhendasid sertifitseeritud õpetajad, kel enamusel oli paarisõpetamise kogemus.
- Enne praktikat said kõik asjaosalised 90-minutilise koolituse.
- Koosõpetamise näidistund.

Andmete kogumine

- Paariintervjuud praktikantidega.
- Läbiviijad teadurite abilised.
- Individuaalne küsimustik.
- Eakaaslaste tagasiside.

Andmeanalüüs

- Paariinitervjuud dokumenteeriti.
- Teemaline analüüs (Braun ja Clarke)- **positiivsed kogemused** ja **väljakutsed**.
- Andmed trianguleeriti (Denscombe)- kolmikallika meetod on kogemuslik meetod, mis nõuab kolme eri andmeallika kasutamist.
- Andmetega tutvumine.
- Uurimisküsimustega seotud andmete eraldamine.
- Teemade võrdlemine-> teemakaart.
- Kolm teemat **võimaluste** kohta ja kolm **väljakutsete** kohta (2-4 alateemat).
- Andmete usaldusväarsuse kontroll (triangulatsioon ehk kolmikallika meetod)

Uuringu tulemused

Koosõpetamise **võimalused**:

- rõõm, loovus ja õppimine planeerimise ajal;
- täiendavad rollid ja jagatud vastutus;
- õpilaste osalemise ja diferentseerimise soodustamine.

Iga teema on seotud **kahe kuni kolme alateemaga**.

Uuringu tulemused

Koosõpetamise **väljakutsed**:

- vajadus planeerida tööd “võõrastega ja võõrastele”;
- rollid piiravad koostööd;
- ambivalentsus seoses IÕKga õpilastele pakutavate eelistega.

Teemad ja alateemad seoses koosõpetamisega

Võimalused:

Rõõm, loovus ja õppimine planeerimise ajal: erinevad vaated parandavad kvaliteeti, ideede rikkuse suurenemine, õppimine üksteiselt.

Rollide täiendamine ja jagatud vastutus: erinev kompetentsus viib erinevate rollideni, jagatud vastutus ja töökoormus.

Õpilaste osalemise diferentseerimise soodustamine: lihtsam suhelda teiste õpilastega, sotsiaalne osalemine, erinevad õpetamise mudelid.

Väljakutsed:

Vajadus planeerida võõrastega ja võõrastele: ei tunne üksteist ega õpilasi, puudub planeerimisaeg ja lärelevalve, erinev isiksus ja planeerimisstiil.

Kinnitatud rollid piiravad koostööd: oht ebaselgeks ja ebavõrdseks vastutuseks.

Ambivalentsus eeliste suhtes õpilastele IÕKdega: raske muuta ja individuaalselt kohandada sisu, õpilastel IÕKga võib klassis olla vähem mugav.

Rõõm, loovus ja õppimine planeerimise ajal

- Osalejad mainisid ühist planeerimist kui midagi rõõmsat.
- Osalejad osalesid üksteise erinevates vaadetes ja said planeerimise käigus neid jagada.
- Õpiti üksteiselt. Sai kasutada üksteise teadmisi ja õppida üksteiselt.
- Õpiti erinevaid õpetaja rolle (aine- ja klassiõpetajad õppisid eripedagoogika kandidaadilt diferentseerimise ja kohandamise kohta).

Rollide täiendamine ja jagatud vastutus

- Osalejatel olid erinevad kompetentsuse valdkonnad ja nad said õpetamise ajal üksteist täiendada.
- Jagati õpetamisülesandeid vastavalt kompetentsustele: nt eripedagoog hoolitses õpilase eest, kes vajab tuge, aineõpetaja keskendus rohkem teistele õpilastele.
- Vastutus ja töökoormus on jagatud võrdselt.
- On saadud uusi teadmisi partneri rolli kohta.

Õpilaste osavõimekuse ja diferentseerimise soodustamine

- Koosõpetamine võimaldab sotsiaalset osalemist.
- Kahe õpetaja olemasolu muudab kõigi õpilaste suhtlemise palju lihtsamaks.
- Mitme koosõpetamise mudeli kasutamine hõlbustas kohandusi ja diferentseerimist klassiruumis.
- Suurenenud võimalus rühmitada õpilasi paindlikult.

Vajadus planeerida “võõrastega” ja “võõrastele”

- Ei olnud piisavalt aega õpilaste tundmaõppimiseks;
- Ei olnud koosõpetamispartneriga kohtumist;
- Ei tundnud õpilasi ja nende vajadusi;
- Erinevad vaated, isiksused ja planeerimisstiilid;
- Erinevad suhtlemisstiilid;
- Vajaliku aja ja järelevalve puudumine;

Rollid piiravad koostööd

- Ebaselge ja ebavõrdse vastutuse risk erinevate rollide tõttu.
- Juhtus, et jäeti üksi planeerima IÕK-õpilastele;
- Üks koosõpetamise kandidaat võttis domineeriva rolli klassiruumis.
- Eripedagoogika kandidaat tundis end üleliigsena.
- Teatud teadmiste puudumine.

Ambivalentsus seoses IÕKga õpilastele pakutavate eelistega

- Mõnikord oli raske muuta sisu IÕK-õpilaste jaoks.
- Kahtlused, kas IÕK-õpilased said tõhusaid juhiseid.
- Kas IÕK-õpilaste vajadused said koosõpetamise ajal tagatud.
- Kahtlused, kas IÕK-õpilased võisid tunda end klassis mugavalt.
- Kas õnnestus IÕK-õpilasi sotsiaalselt kaasata.
- Klassis oli õpilasi, kes eelistasid saada juhiseid klassist väljaspool, soovisid töötada rahus ja vaikuses klassist väljaspool.

Kokkuvõte

Koosõpetamisel on potentsiaali kujundada õpetajakandidaatide arusaamu kaasavast haridusest ja õpetajate koostööst kui vahenditest kaasatuse edendamiseks koolides.

Koosõpetamise edukuse tagamiseks on vaja:

- piisavalt aega planeerimiseks ja üksteisega tutvumiseks;
- süstemaatilist tuge juhendajalt;
- arutelusid rollide ja vastutuse üle;
- isiklikku ja professionaalset kasvu õpetajate seas.

Küsimused, mis lugedes tõusetusid

- Koosõpetamine on õpetamise korraldus, mis nõuab raha-, aja-, inimressursse.
- Tallinn kavatseb käivitada koolides seoses üleminekuga eestikeelsele õppele abiõpetajate süsteemi üleminekuklassidesse. Kas selle võimalused ja väljakutsed on artiklis esile toodud võimaluste ja väljakutsetega sarnased?

Küsimused, mis lugedes tekkisid

Kui koosõpetamine on õpetajakoolituse oluline osa, siis kuidas on lood Eesti maapiirkondades?

Seal pole võimalustki saada klassi abiks abiõpetajat, rääkimata koostööst kahe spetsialisti- õpetaja ja eripedagoogi vahel. Eripedagooge väikestes koolides lihtsalt ei ole nii nagu logopeedegi.

Suur osa erivajadustega õpilasi on küll kodukooli suunatud, kuid õpetaja on nende õpetamisel üsna üksi. Teooria on hea, kuid tegelik elu midagi muud.

Kasutatud kirjandus:

- Ainscow, M. (2020). Promoting inclusion and equity in education: Lessons from international experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6(1), 7–16. <https://doi.org/10.1080/20020317.2020.1729587>
- C. Sundqvist, C. Björk-Åman & K. Ström. Co-Teaching During Teacher Training Periods: Experiences of Finnish Special Education and General Education Teacher Candidates. 2021.
- Dingle, M., Faver, M. A., Givner, C. C., & Haager, D. (2004). Essential special and general education teacher competencies for preparing teachers for inclusive settings. *Issue in Teacher Education*, 13(1), 35–50. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ796426.pdf>
- Friend, M., & Cook, L. (2014). *Interactions: Collaboration skills for school professionals* (7th ed.). Pearson Education.
- Finnish National Agency for Education (EDUFI). (2016). National core curriculum for basic education 2014. (English translation 2016).
- Hamilton-Jones, B., & Vail, C. O. (2013). Preparing special educators for collaboration in the classroom: Pre-service teachers' beliefs and perspectives. *International Journal of Special Education*, 28(1), 56–68.
- Malinen, O.-P., Vaisanen, P., & Savolainen, H. (2012). Teacher education in Finland: A review of a national effort for preparing teachers for the future. *The Curriculum Journal*, 23(4), 567–584.
- Pantic, N., & Florian, L. (2015). Developing teachers as agents of inclusion and social justice. *Education Inquiry*, 6(3), 333–351. <https://doi.org/10.3402/edui.v6.27311>.
- Saloviita, T. (2018). How common are inclusive educational practices among Finnish teachers? *International Journal of Inclusive Education*, 22(5), 560–575. <https://doi.org/10.1080/13603116.2017.1390001>
- Sirkko, R., Takala, M., & Wickman, K. (2018). Co-teaching in northern rural Finnish schools. *Education in the North*, 25(1-2), 217–238. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018092036133>

Täname tähelepanu eest!